🇮🇱 מה מספרים סמלי המדינה? הדגל, הסמל וההמנון

כיתה ה' | תורה, מורשת ותרבות ישראל | 45 דק' | שיעור לפי מעגל הלמידה · מערך למורה

❓ איזה סיפור מסתתר בכל פרט בסמל ובדגל של מדינת ישראל?

עיגון בתוכנית הלימודים: כיתה ה', ערך מוביל: זיקה לעם ולארץ; מעגלי חיים וחברה – עם וארצו: "הסמל מבטא נראטיב וערך, מייצר תחושת המשכיות ושייכות"; "הבחירה בסמלי המדינה כטקסט מאפשרת דיון חינוכי בשאלות של זהות ושייכות לישראל, לירושלים ולעם היהודי".
(משרד החינוך, תרבות יהודית-ישראלית ביסודי – תוכנית הלימודים לכיתה ה', "סמלים לאומיים ומשמעותם" (ערך מוביל: זיקה לעם ולארץ))

„סמלי המדינה (וירושלים) מן "הזמן הזה" אל "הימים ההם"– מן הסמלים ועד מקורות ההשראה במקרא ובמסורת: דגל המדינה, סמל המדינה והמנון "התקווה". הכרת האישים והתהליכים בעיצוב סמלי המדינה ובבחירתם. הדגל כסמל ישראלי טריטוריאלי (הכולל מגזרים שונים) לעומת המגן-דוד ופסי הטלית כסמל יהודי ייחודי. | מיומנויות: הבנת המושג סמל, סמלים ממלכתיים (לרבות דגל והמנון) כביטוי לריבונות / פענוח סמלים והתחקות אחרי תהליך היווצרותם ומשמעותם"

מטרות

מטרה מרכזית: התלמידים/ות יבחינו בין תיאור לפירוש של פרטי סמל המדינה והדגל, יתאימו כל פרט למקורו (זכריה ד, שער טיטוס, הטלית), ויסבירו כיצד הסמל מחבר בין עבר להווה.

- התלמידים יתארו את פרטי סמל המדינה והדגל ויתאימו כל פרט למקורו.
- התלמידים יסבירו כיצד סמל מחבר בין עבר להווה (מנורת המקדש, שער טיטוס, הטלית).
- התלמידים יבחינו בין תיאור (מה רואים) לבין פירוש (מה זה מסמל).
- התלמידים יעצבו סמל כיתתי בן 3 פרטים וינמקו כל פרט במקור או בערך.

ידע קודם: סמל המדינה והדגל – היכרות ראשונה (מולדת, כיתה ב'). · חורבן בית שני – היכרות כללית (תשעה באב).

מושגים: סמל · סמל לאומי · דגל · המנון · שער טיטוס · תיאור ופירוש

חומרים: הקרנה של סמל המדינה ושל דגל ישראל באיכות גבוהה · מקרן ורמקול לסרטון · טאבלטים או לוח חכם לסימולטור ההתאמה · דף מקורות: זכריה ד, ב–ג; מילות "התקווה" · דפי A4, צבעים, סרגל ומחוגה לעיצוב סמל כיתתי

מהלך השיעור לפי שלבי מעגל הלמידה

1. פתיחת המעגל – איתור ידע קודם **6 דק'**	*פתיחה: מה סמל אומר בלי מילים?* 1. מקרינה כמה סמלים מוכרים (סמל בית הספר, סמל העירייה, תמרור "עצור") ושואלת: מה זה אומר לנו בלי מילים? 2. מקרינה את סמל המדינה ושואלת: "איפה ראיתם אותו? מה הוא מספר עלינו?" 3. מציגה את שאלת השיעור ומבקשת השערה: מאיפה לדעתכם הגיעה המנורה שבסמל? **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "תמרור עצור אומר לעצור", "את הסמל ראיתי על הדרכון ועל בניין העירייה". • תפיסה שגויה נפוצה: "סמל הוא רק קישוט" ← תגובת המורה: "אם נוריד את תמרור 'עצור' – מה יקרה? סמל אומר משהו."

2. התנסות **13 דק'**	*התנסות: תיאור ופירוש, והתאמת פרטים למקורם.* 1. מחלקת לשלשות. כל שלשה מקבלת את הסמל ואת הדגל ומכינה רשימה בשני טורים: "מה אני רואה" (תיאור) ו"מה זה אולי מסמל" (פירוש). 2. מזכירה: קודם מתארים בלי לפרש – כמה קנים למנורה? מה יש מצדדיה? כמה פסים בדגל? איזה צבע? 3. מפעילה את סימולטור ההתאמה: השלשות מתאימות כל פרט למקורו, וקוראות את ההסבר אחרי כל התאמה. 4. מבקשת מכל שלשה לבחור פרט אחד שהפליא אותה ולהסביר למה. 🕹️ **סימולטור:** מאיפה הגיע כל פרט? – מצאו לכל פרט את המקור שלו – מן העבר הרחוק או מן העת החדשה. (בעמוד השיעור באתר) **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "רואים מנורה עם שבעה קנים ושני ענפי זית; אולי זה מסמל שלום." • תפיסה שגויה נפוצה: התלמידים כותבים פירוש בטור התיאור ("רואים שלום") ← תגובת המורה: "את השלום אפשר לצלם? מה בדיוק רואים בעין?"
3. המשגה **10 דק'**	*המשגה: איך נוצר הסמל ומאיפה פרטיו.* 1. מקרינה את סרטון כאן "איך נוצר סמל מדינת ישראל?" (2:50) ושואלת: אילו הצעות היו? מה הייתה המחלוקת בין דתיים לחילונים, ואיך הוכרעה? 2. אני מדגימה: "אני מסתכלת על ענפי הזית (תיאור). מקור: 'ושנים זיתים עליה אחד מימין הגלה ואחד על שמאלה' (זכריה ד, ג). פירוש: הסמל קושר את המדינה לדברי הנביאים ולשאיפה לשלום." 3. נעשה יחד: המנורה – כפי שהיא מופיעה בתבליט בשער טיטוס ברומא, שנבנה אחרי חורבן בית שני. שואלת: מה המשמעות של להציב אותה דווקא בסמל של מדינה עצמאית? מוסיפה עובדות: את הסמל עיצבו האחים גבריאל ומקסים שמיר, ומועצת המדינה הזמנית אימצה אותו ב-10 בפברואר 1949; הדגל – דגל התנועה הציונית – אומץ ב-28 באוקטובר 1948; "התקווה" (מילים: נפתלי הרץ אימבר) עוגנה בחוק כהמנון המדינה ב-2004. 4. עכשיו לבד: כל תלמיד/ה בוחר/ת פרט בדגל (הפסים או מגן דוד) ורושם/ת תיאור, מקור ופירוש. **מושגים:** סמל – צורה או חפץ שמייצגים רעיון, ערך או קבוצה – בלי מילים. · סמל לאומי – סמל שמייצג מדינה או עם, כמו הדגל, סמל המדינה וההמנון, ויוצר תחושת שייכות והמשכיות. · המנון – שיר שנבחר לייצג עם או מדינה ושרים אותו באירועים רשמיים. המנון ישראל הוא "התקווה". · שער טיטוס – שער ניצחון ברומא שנבנה לכבוד הקיסר טיטוס אחרי חורבן בית המקדש השני; מגולפת בו מנורת המקדש. ממנו לקחו את צורת המנורה לסמל. · תיאור ופירוש – תיאור – מה רואים בפועל. פירוש – מה אנחנו מבינים שזה מסמל. קודם מתארים, ואחר כך מפרשים. 🎬 **סרטון:** כאן היסטוריה - איך נוצר סמל מדינת ישראל? (כאן | דיגיטל - תאגיד השידור הישראלי) – youtube.com/watch?v=vzODCcZGDq0 **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "המנורה נלקחה לרומא אחרי החורבן, ועכשיו היא בסמל של מדינה עצמאית – כמו לומר 'שבנו הביתה'." • תפיסה שגויה נפוצה: "הסמל נבחר בלי ויכוח" ← תגובת המורה: "מה ראינו בסרטון? אילו קבוצות התווכחו, ועל מה?" **שאלות מסדר חשיבה גבוה:** • האם סמל שנבחר אחרי מחלוקת יכול לייצג את כולם? נמקו בעזרת מה שראיתם בסרטון.

4. יישום – ביצועי הבנה **10 דק'**	*יישום: עיצוב סמל כיתתי מנומק.* 1. מציגה משימה: כל שלשה מעצבת סמל לכיתה שלנו, עם 3 פרטים בדיוק. 2. מבקשת שכל פרט יהיה מנומק: מאיפה הוא בא (מקור, מקום, אירוע) ואיזה ערך הוא מייצג. 3. עוברת בין השלשות ושואלת: "מה התיאור? ומה הפירוש?" 4. 2–3 שלשות מציגות, והכיתה מנסה לפרש את הסמל לפני ההסבר – ואז בודקת אם הפירוש מתאים לכוונת המעצבים. **משימה:** עצבו סמל לכיתה שלכם עם 3 פרטים בדיוק. לכל פרט כתבו: מה רואים (תיאור), מאיפה הוא בא, ואיזה ערך הוא מייצג (פירוש). **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "ספר פתוח – ערך הלימוד; עץ – הכיתה שלנו צומחת יחד; שתי ידיים – עזרה הדדית." • תפיסה שגויה נפוצה: פרטים בלי נימוק ("שמנו כוכב כי זה יפה") ← תגובת המורה: "מה הכוכב מספר על הכיתה? איזה ערך הוא מייצג?" **שאלות מסדר חשיבה גבוה:** • האם כל ילד בכיתה ירגיש שהסמל שלכם מייצג אותו? מה הייתם משנים כדי שכן?
5. סגירת המעגל – רפלקציה והערכה **6 דק'**	*הערכה מעצבת וסיכום.* 1. מפעילה את השאלון. 2. כרטיס יציאה כתוב (3 דקות). 3. מסכמת: סמלי המדינה הם טקסט – אפשר לקרוא בהם סיפור של עם, של ארץ ושל שייכות; בודקים יחד את ההשערות מתחילת השיעור. **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "מחר כשאראה את הדגל אחשוב על הטלית ועל הציונות." • תפיסה שגויה נפוצה: "לכל פרט יש רק פירוש אחד" ← תגובת המורה: "האם שמעתם היום שני פירושים לאותו פרט? אפשר להחזיק בכמה." 📝 **שאלון** (6 שאלות) **ורפלקציה** – בדף לתלמיד. 🎟️ **כרטיס יציאה:** בחרו פרט אחד בסמל המדינה או בדגל: כתבו מה רואים (תיאור), מאיפה הוא בא (מקור) ומה הוא מסמל (פירוש). • תיאור מדויק בלי פירוש (למשל: מנורה בת שבעה קנים, ענפי זית משני צדיה). • מקור נכון (זכריה ד, ג / שער טיטוס / הטלית) ופירוש מנומק.

הלימה: מטרה – פעילות – עדות

פרט ← מקור	התנסות: סימולטור ההתאמה	תוצאת הסימולטור; שאלון שאלות 1–2
עבר ← הווה	המשגה: סרטון כאן, זכריה ד, ג ושער טיטוס	תשובה כתובה לשאלת המנורה; כרטיס היציאה
תיאור / פירוש	התנסות: רשימה בשני טורים; המשגה: הגדרות	הרשימה של השלשה
סמל כיתתי מנומק	יישום: עיצוב סמל בן 3 פרטים	הסמל והנימוק לכל פרט

התאמה לשונות

מתקשים	• למתקשים: טבלת תיאור–פירוש עם פתיחי משפטים; בעיצוב הסמל – בחירה מתוך מאגר פרטים מוכנים (ספר, עץ, מגדל דוד, שמש) ונימוק אחד לכל פרט.
בינוניים	• לבינוניים: טבלה מלאה, התאמה בסימולטור ועיצוב סמל עם 3 פרטים מנומקים.

מתקדמים	• למתקדמים: להשוות בין סמל מדינת ישראל לבין סמל של עיר (למשל סמל ירושלים – האריה, החומה וענפי הזית) או של מדינה אחרת, ולמצוא מה משותף ומה שונה.

מחוון

- מתאר/ת לפחות 4 פרטים בסמל ובדגל ומתאים/ה אותם נכון למקורם.
- מבחין/ה בין תיאור לבין פירוש בטבלה.
- מסביר/ה את הקשר בין המנורה משער טיטוס לבין מדינה עצמאית.
- הסמל הכיתתי כולל 3 פרטים, ולכל אחד מקור וערך מנוסחים.

רב-תחומיות

- היסטוריה: חורבן בית שני ושער טיטוס ברומא, הקמת המדינה ב-1948 ואימוץ הסמל ב-1949 – רקע היסטורי שבלעדיו אי אפשר לקרוא את הסמל.
- תנ"ך: קריאה בזכריה ד, ב–ג (המנורה ושני הזיתים) – המקור הכתוב לשילוב המנורה וענפי הזית.
- אומנות: עיצוב סמל: בחירת צורות מעטות ומשמעותיות, סימטריה וקומפוזיציה – בשלב היישום.

תשובות השאלון: 1–א · 2–ב · 3–ג · 4–א · 5–ב · 6–ג

🇮🇱 מה מספרים סמלי המדינה? הדגל, הסמל וההמנון

שם _____ כיתה _____ תאריך _____

❓ איזה סיפור מסתתר בכל פרט בסמל ובדגל של מדינת ישראל?

🕹️ **בסימולטור: מצאו לכל פרט את המקור שלו – מן העבר הרחוק או מן העת החדשה.**
איזה פרט מחבר הכי רחוק אחורה בזמן? איזה פרט חדש יחסית?

_____

_____

🛠️ **משימה:** עצבו סמל לכיתה שלכם עם 3 פרטים בדיוק. לכל פרט כתבו: מה רואים (תיאור), מאיפה הוא בא, ואיזה ערך הוא מייצג (פירוש).

_____

_____

_____

📝 שאלון

1. מאיפה נלקחה צורת המנורה שבסמל המדינה?

◯ משער טיטוס ברומא ◯ מבית כנסת בתל אביב ◯ מציור של ילד

2. מה מסמלים שני הפסים הכחולים בדגל ישראל?

◯ את הים התיכון ואת הכנרת ◯ את הטלית – בגד התפילה היהודי ◯ את השמיים והים

3. איזה פסוק קשור לענפי הזית שבסמל?

◯ "ואהבת לרעך כמוך" ◯ "שמור את חדש האביב" ◯ "ושנים זיתים עליה" (זכריה ד, ג)

4. מה ההבדל בין תיאור לפירוש?

◯ תיאור – מה רואים; פירוש – מה זה מסמל ◯ אין הבדל ◯ תיאור – מה זה מסמל; פירוש – מה רואים

5. מתי עוגנה "התקווה" בחוק כהמנון המדינה?

◯ ב-1948, ביום הכרזת המדינה ◯ ב-2004 ◯ היא לא עוגנה בחוק

6. למה סמלי מדינה חשובים, לפי מה שלמדנו?

◯ כי הם יפים ◯ כי חייבים לצייר משהו על הדרכון ◯ כי הם מספרים סיפור משותף ויוצרים תחושת שייכות והמשכיות

🎟️ **כרטיס יציאה:** בחרו פרט אחד בסמל המדינה או בדגל: כתבו מה רואים (תיאור), מאיפה הוא בא (מקור) ומה הוא מסמל (פירוש).

_____

_____

🪞 רפלקציה

מה למדתי היום על סמלי המדינה?

_____

מה עזר לי יותר – ההתבוננות, ההתאמה או הסרטון?

איזה פרט הפליא אותי, ולמה?

מה אראה אחרת כשאפגוש מחר את הדגל או את הסמל?

מה עוד הייתי רוצה לברר על סמלים של מדינות אחרות?

אני יכול/ה...	בטוח/ה	כמעט	עוד לא
אני יכול/ה לתאר את פרטי סמל המדינה והדגל ולהסביר את מקורם.			
אני יכול/ה להבחין בין תיאור לבין פירוש.			
אני יכול/ה להסביר איך סמל מחבר בין עבר להווה.			
אני יכול/ה לעצב סמל ולנמק כל פרט בו.			